

Секція 5

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

УДК 159.98:316.6:378.2

Сергій Олексійович ГАРЬКАВЕЦЬ,
*професор кафедри психології та соціології
Східноукраїнського національного університету
імені Володимира Даля (м. Сєвєродонецьк),
доктор психологічних наук, професор*

ПРО СИСТЕМНІ ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ПРАВООХОРОНЦЯ

Розглядається проблема формування особистості правоохоронця в сучасних умовах розвитку українського суспільства. Зазначено, що при здійсненні виховних впливів у роботі з правоохоронцями, треба враховувати такі системні принципи, як контрінтуїтивності, емерджентності, необхідної різноманітності та прогностичності.

Проблема підготовки українських поліцейських, на теперішній час, викликає багато запитань, оскільки не всі завдання при реформування української міліції, вдалося вирішити продуктивно та ефективно. Як свідчать події останнього часу, проблема формування особистості правоохоронця залишається в багато в чому невирішеною, а запропоновані алгоритми підготовки, що взяті з зарубіжного досвіду, не завжди виявляються конгруентні українським реаліям. Отже, питання формування особистості правоохоронця в часи кардинальних суспільних трансформацій виявляється актуальним і складним.

Із усього спектру чинників, які істотно впливають на формування особистості правоохоронця, як ми вважаємо, артикульованими виявляються так звані стрес-фактори (відповідальність, дефіцит часу, невизначеність, підвищена децидивна віктимність, психічне перевантаження тощо) та умови їхньої соціалізації, які в Україні, останній час, характеризуються значною складністю (наприклад, існує кілька ціннісних координат, які визначають багатовекторність розвитку країни), багатомодальністю (існує багато уявлень щодо подальшого розвитку держави але не одно з них не є переконливим), дифузністю (наявні найскладніші неформальні зв'язки, соціальні залежності та міжособистісні відносини (укорінений непомітним)), інерційністю (сучасні трансформації в українському суспільстві не знаходять позитивного відгуку у значної частини громадян) та нелінійністю (існує

найскладніша система залежностей, які не вдається подати в аналітичній формі (наприклад, настрої виборців щодо спадкоємності влади та подальшого розвитку держави)) [1]. Атмосфера, що склалася в українському суспільстві, ставлення населення до представників правоохоронних органів, без сумніву, впливають на процес формування і цей вплив, далеко не завжди, є позитивним. Тобто, у роботі з правоохоронцями слід зважати на дані обставини та враховувати об'єктивну реальність.

Разом із цим, алгоритми виховного впливу, який здійснюється в умовах навчання майбутніх правоохоронців, повинні враховувати такі системні принципи, як контрінтуїтивності, емерджентності, необхідної різноманітності та прогностичності. Принцип контрінтуїтивності передбачає неможливість точного опису того, що буде у майбутньому, якщо тільки спиратися на попередній досвід. Принцип емерджентності вказує на можливість виникнення особливих якостей, появу яких не можливо заздалегідь передбачити, тільки спостерігаючи за поведінкою людей в відносно закритій соціальній системі. Принцип необхідної різноманітності враховує значну полімодальність життєдіяльності індивіда та чинників, що її регулюють (наприклад, правові, моральні, резидуальні, етичні, професійні норми тощо). Принцип прогностичності надає зрозуміння того, що навчання та виховання на підставі зворотного зв'язку втрачає свою ефективність, якщо відсутнє адаптивне випередження, яке має властивість змінювати цілі, програми, засоби реалізації та свою структуру ще задовго до настання небажаних змін у зовнішньому середовищі [2].

Крім того, у роботі з формування особистості правоохоронця треба позбавлятися надмірного суб'єктивізму, а тим паче, політичної кон'юнктури. Про останнє слід завжди пам'ятати, оскільки непрофесіоналізм і політична заангажованість дорого коштує як громадянам взагалі, так й правоохоронцям, зокрема.

Формування особистості правоохоронця – це певний запит суспільства, оскільки даний процес завжди відбувається у конкретно-історичному соціальному просторі, що визначається певною системою ціннісних координат. Від того, які превалюють духовні цінності, існує виробництво матеріальних цінностей, наявна сфера споживання, соціальних відносин і взаємодія між членами соціальних груп, залежать установки особистості та особливості прояву її соціальної активності. Нажаль, на теперішній час, є недостатнім конгруентний зв'язок між суспільним запитом, існуючими інститутами соціалізації та наявними соціалізуючими впливами, що створює умови для ситуативно-обумовлених видів активності індивідів і, в цілому, негативно впливає на самосвідомість особистості.

Як ми вже раніше зазначали, саме від соціальних впливів, під які індивід потрапляє у своєму житті, буде залежати його особистий та професійний успіх [3]. Тому треба пам'ятати, що більшість деформацій особистості пов'язані з знеціненням нею об'єктивно значущих сфер життєдіяльності внаслідок не конгруентних соціальних впливів.

Отже, акцент потрібно робити на формуванні, перш за все, системи цінностей особистості, у якій особливе місце повинні посідати моральні цінності, на яких ґрунтуються всі інші аксіологічні утворення. Знецінення цінностей та ігнорування системних принципів контринтуїтивності, емерджентності, необхідної різноманітності та прогностичності у виховній роботі, приводить до деперсоналізації та деформації особистості.

Список бібліографічних посилань

1. Гарькавець С. О. Соціально-нормативний конформізм особистості у психологічному вимірі : монографія. Луганськ : Ноулідж, 2010. 343 с.
2. Третьяченко В. В. Управлінські команди: методологія та теорія, формування і розвиток : монографія. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2004. 300 с.
3. Гарькавець С. О. До проблеми формування особистості правоохоронця в умовах розвитку інформаційного суспільства // Психологічні та педагогічні проблеми професійної освіти та патріотичного виховання персоналу системи МВС України : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 7 квіт. 2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 19–21.

Отримано 15.02.2018

УДК 159.99

Ярина Степанівна АНДРУШКО,

доцент кафедри психології

Львівського державного університету внутрішніх справ,

кандидат психологічних наук

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ ПРАВООХОРОНЦІВ

Висвітлено суть поняття «професіоналізація». Проаналізовано деякі психологічні теорії професійної діяльності особистості, у контексті роботи правоохоронця.

Проблема формування професіоналізму в людини не може не розглядатися у контексті психологічної науки. Внаслідок впровадження інноваційних інформаційних технологій, комп'ютеризації життя та діяльності людини змінилися погляди на професійну діяльність особистості, її професіоналізм та процес професіоналізації як такий.

Професіоналізацію, зазвичай, вважають цілісним неперервним процесом становлення особистості спеціаліста. Цей процес починається з моменту вибору професії і триває протягом усього професійного життя.